



Referanser:

Arkivsak: 22/01291-1

Høring "Helhet, integrering og sammenheng i kirkelig undervisning og læring"
Høringsnotat - rapport fra trosopplæringsutvalget.docx
~ 22_01291-1 Høring om trosopplæringsutvalgets rapport 1172303_15_0.DOCX

Høring om trosopplæringsutvalgets rapport

Sammendrag

Den norske kirkes Plan for trosopplæring «Gud gir - vi deler» fra 2009 skal revideres. I den forbindelse har et utvalg, sammensatt av kirkelig ansatte, representanter fra utdanningsinstitusjoner og organisasjoner for misjon og kirkelig undervisning, evaluert hele trosopplæringsreformen. Utvalget har hentet inn innspill fra ulike hold og rapporten som sammenfatter utvalgets vurderinger ble offentliggjort i januar 2022. Kirkerådet har vedtatt å sende ut en høring på utvalgte anbefalinger fra rapporten, for å få enda bredere grunnlag for arbeidet med planrevisjon og justering av organisatoriske rammer for kirkelig undervisning. Samisk kirkeråd er bedt om å svare på denne høringen.

I høringsnotatet er det innledningsvis et sammendrag av utvalgets samlede anbefalinger. Der nevnes forankringen for undervisningsoppdraget, og hvem ansvaret er fordelt mellom. Hovedanbefalingen er at satsingen på trosopplæring bør videreføres med utgangspunkt i både erfaringer fra de senere årene og kirkens lange undervisningstradisjon. Noe de etterlyser er mer helhetlig tenking omkring kirkens læringsfelt; at alle områder bør ses i sammenheng. Av de 32 punktene som er ute på høring er det noen av dem som etter Samisk kirkeråds sekretariatets vurdering er særlig viktige for samisk kirkeliv.

Både hvor og hvordan samisk kunnskapsinnhold beskrives i planen påvirker i hvilken grad undervisningsansatte lokalt og rådgivere på bispedømmenivå blir oppmerksomme på samisk innhold for alle og samisk trosopplæring for samiske barn og unge. Høringspunkt 12 handler spesifikt om samisk språk og innhold, men det er også andre punkter som vil ha innvirkning på vilkårene for samisk kirkeliv, som størrelsen på undervisningsstillinger i små menigheter og kompetansekravet for kirkelige undervisningsstillinger i Sápmi. Et annet viktig moment er involvering av samiske menigheter i det videre arbeidet med planrevisjon, Med utgangspunkt i visjonen for samisk kirkeliv i Den norske kirke, «Samisk kirkeliv – livskraftig og likeverdig» er det i følge sekretariatet til Samisk kirkeråd noen av anbefalingene fra utvalget som bør justeres.

Forslag til vedtak

Samisk kirkeråd har følgende svar på høringen:

I. Innspill til helheten i rapporten:

Samisk kirkeråd er fornøyd med at utvalget har rettet fokus mot å få større helhet og sammenheng i det pedagogiske arbeidet i Den norske kirke. Samisk kirkeråd ønsker at det

blir etterspurt innspill fra menigheter der det bor samer i ulike deler av Den norske kirke i det videre arbeidet med planrevisjon.

II. Innspill til enkelte punkter

Kommentarer til rapportens del 1 – Mål og innhold:

Punkt 2. Teologisk, ekklesiologisk og pedagogisk grunnlagstenkning

Samisk kirkeråd deler utvalgets standpunkt om at det er "behov for å videreutvikle den teologiske og pedagogiske grunnlagstenkningen." (fra rapporten s. 31).

Samisk kirkeråd ber om at mangfoldet av kristne tradisjoner og teologiske variasjoner i samisk kontekst inkluderes i den reviderte planen på en måte som er i tråd med mål og strategier for dialog og forsoning i Strategiplan for samisk kirkeliv (2019-2027).

Samisk kirkeråd ber om at det arbeides grundig med forholdene minoritet og majoritet, privilegerte og mindre privilegerte i samfunnet i utformingen av plan for trosopplæring/kirkelig undervisning. Hvis mangfoldet av stedegne tradisjoner og ulike kulturelle tilhørigheter skal fremstå som likeverdige deler av Den norske kirke, er det nødvendig at representanter fra disse får eierskap til den reviderte plan for trosopplæring.

Punkt 6. Forholdet mellom lokalt handlingsrom og nasjonal styring

Samisk kirkeråd er glad for at utvalget ønsker større lokal styring, og at den nasjonale styringen blir mer overordnet. Her ber Samisk kirkeråd om at lokalt ansatte oppmuntres til å vinkle undervisningsaktivitetene mot noe som er gjenkjennelig kulturelt i sitt område. Menigheter med stedegne tradisjoner oppmuntres til å videreføre sine tradisjoner på en måte som styrker barn og unges identitet.

Punkt 12. Samiske perspektiver, samisk trosopplæring og døvekirken trosopplæring:

Samisk kirkeråd forutsetter at målene for «Samisk språk og kultur i trosopplæringa» og «Samiske kunst og kulturuttrykk er en del av kirkens liv» fra Strategiplan for samisk kirkeliv følges opp i den nye plan for trosopplæring/rammeplan for kirkelig undervisning og læring.

Plan for samisk trosopplæring, som per i dag er et eget hefte, bør integreres i den nye plan for trosopplæring/rammeplan for kirkelig undervisning og læring.

Oppdatert samisk kirkehistorie bør tas med i innhold for trosopplæringen for alle barn og unge.

Fra nasjonalt hold bør det legges føringer på at alle barn og unge skal få lære både hvordan tro og kristen praksis kan være styrkende i det som er særlig utfordrende i sitt liv og lokalsamfunn, og hvordan de kan bli rustet til å delta i flerkulturelle møter.

Samisk kirkeråd ber om at vedtatte handlingsplan for samisk kirkeliv 2021-2023 (KR 53/21) angående språkressurser prioriteres.

Kommentarer til del 2: Organisatoriske rammer

Punkt 15. Organisering og ledelse

Samisk kirkeråd mener at det er behov for å sette av egne midler til utrusting i samisk språk- og kulturkompetanse for undervisningsansatte i samiske menigheter og menigheter i byer der det bor mange samer.

Punkt 17 Kompetanseutvikling

Det bør stilles krav om kompetanse i samisk språk og/eller kultur for undervisningsstillinger i hele Sápmi. Om man ikke har søkere som innehar nødvendig kompetanse, kan de ansattes under forutsetning av at denne kompetansen innhentes i løpet av kort tid.

III. Økonomiske og administrative ressurser

- Det er behov for midler til flere undervisningsansatte i små menigheter, og mer samkjøring av ulike former for undervisning mellom ansatte i staben.
- For å utruste kirkelig undervisningsansatte må det lages kurs i samisk kulturforståelse og hva dette innebærer i praktisk kirkelig sammenheng.
- Det må settes av administrative ressurser til å følge opp arbeidet med å få samisk trosopplæringsplan integrert med plan for trosopplæring for alle barn og unge, samt hvordan samiske språk, kirkekultur, kirkehistorie og kristne hverdagspraksiser kan tas inn i rammeplan for alle barn og unge.
- Det er behov for økte administrative ressurser for å jobbe med hvordan samisk kunnskapssyn, naturforståelse, erfaringer med rasisme og veier til forsoning kan tas inn i den nye plan for trosopplæring.
- Det må prioriteres en større andel til satsing på samiske trosopplæringsressurser, også digitale.
- Det må tilføres økonomiske ressurser til språkansatte jf. det som er vedtatt i handlingsplan for samisk kirkeliv 2021-2023 (KR 53/21).

Saksorientering

Bakgrunn

Samisk kirkeråd skal behandle innspill til høring av trosopplæringsutvalgets anbefalinger. Rapporten ble offentliggjort i januar 2022, og den videre prosessen skal munne ut i Revidert plan for trosopplæring til behandling i Kirkemøtet 2024. Rådet bes være oppmerksom på at revidering av Plan for samisk trosopplæring skal skje parallelt, men innholdet i Plan for samisk trosopplæring er ikke en del av denne høringen.

Plan for trosopplæring fra 2009 var en del av en oppbyggingsperiode for trosopplæring i Den norske kirke. Dette er en av grunnene til at det nå trengs en ny plan. En sentral del av dette arbeidet er hvordan man mest mulig formålstjenlig kan føre videre kristen tro og kunnskap til nye generasjoner.

Kort oversikt over prosessen så langt:

Trosopplæringsutvalget settes -> Utvalget har møter og innhenter innspill -> Utvalget leverer rapport -> Kirkerådet vedtar at noen anbefalinger fra rapporten sendes på høring.

Videre plan for arbeidet:

-> Kirkerådets sekretariat lager revidert plan ut fra anbefalingene fra rapporten og resultatet av høringen -> Revidert plan til Kirkerådet februar 2023 -> Høring av den reviderte planen

mars-juni 2023 -> Oppdatert revidert plan til Kirkerådet september 2023 og til Bispemøtet oktober 2023 -> Endelig revidert plan til Kirkemøtet i 2024.

I det videre arbeidet er det en forståelse mellom Kirkerådets avdeling for samisk kirkeliv og seksjon for barn, unge og trosopplæring at det skal tilstrebes et samarbeid om revideringen av planen. Detaljer for arbeidet er imidlertid ennå ikke satt. Derfor er dette et godt tidspunkt for Samisk kirkeråd som folkevalgt organ til å komme med innspill og påvirke retningen for arbeidet med planrevisjon. Trosopplæringsutvalget har altså kommet med anbefalinger som Samisk kirkeråd i denne høringen bes ta stilling til, men det er også rom for kommentarer. Her er det anledning til både å gi innspill til andre løsninger enn det utvalget har anbefalt og si noe om forhold som utvalget ikke har berørt.

1. Trosopplæringsreformen – historikk

Trosopplæringsreformen kom som et svar på at den offentlige skolen justerte ned timetallet og innholdet i kristendomsfaget. Da Den norske kirke ikke lenger var statskirke, skulle den også ta hånd om dåpsopplæringen på egenhånd.

Forsøksfasen for trosopplæringsreformen var fra 2003-2008. Det ble lagt vekt på å nå flest mulig av de døpte, og at de skulle få en totalopplevelse der de både erfarer og lærer. I denne perioden ble det utlyst midler til å utprøve og utvikle trosopplæringstiltak for ulike aldersgrupper og med forskjellig tema. Utvalgte menigheter ble prosjektmenigheter. Det var et prosjekt i Indre Finnmark prosti og to menigheter i sørsamisk område, Nord-Rana og Snåsa, som hadde hvert sitt trosopplæringsprosjekt med samisk innhold. I Hamarøy var dialog og forsoning et tema som ble tatt med i deres trosopplæringsarbeid, men de var ikke en prosjektmenighet. Det ble også satt i gang arbeid med å utarbeide materiell til samisk trosopplæring, og den firespråklige nettsiden osko.no var en del av dette arbeidet.

I SKR-sak 20/05 ble det vedtatt at trosopplæringen skal være forankret i samisk erfaring og lokalt samisk kirkeliv. Samisk kirkeråd opprettet en eget nettverk for samisk trosopplæring, slik at ansatte, frivillige og rådgivere kunne møtes dele erfaringer. I etableringsfasen til dette nettverket var gruppens oppdrag å reflektere over viktige verdier og hvilke opplæringsmåter som egner seg. De ble bedt om å unngå standardisering av trosopplæringen, som kan virke tvingende på de lokalt ansatte og lokalbefolkningen. Fokus skulle være på overordnede refleksjoner om hva innholdet i samisk trosopplæring kan være. I hele prosjektperioden ble det i tillegg arrangert en årlig samisk verdikonferanse for trosopplæring – som fra 2012 gikk over til å være tverrfaglig, kjent som Samisk kirkelivskonferanse (<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/samisk-kirkeliv/fag/samisk-kirkelivskonferanse/>).

Etter forsøksfasen skulle prosjektmenighetene over i driftsfase med gjennomføring av planer og konkrete opplegg og årlig rapportering til bispedømmet. Alle sokn skulle da i gang med å lage sin egen lokale trosopplæringsplan, basert på den nye Plan for trosopplæring og erfaringer fra prosjektmenighetene, men tilpasset sitt område. Nå har alle menigheter i Dnk – ut fra den offisielle oversikten – sin egen lokale trosopplæringsplan som er godkjent av biskopen.

2. Plan for trosopplæring i Den norske kirke – *Gud gir vi deler*

Plan for trosopplæring var klar i 2009. Den omfatter undervisning av barn og unge fra 0-18 år og skulle sikre at alle menigheter hadde tilbud til alle døpte på ulike alderstrinn. Planen er delt inn i ni hoveddeler pluss innledning og vedlegg. I forordet presiseres det at menigheter med samiske barn og unge skal bruke Plan for samisk trosopplæring i tillegg til hovedplanen. Opprinnelig skulle plan for samisk trosopplæring være en del av hovedplanen. Ettersom det tok lenger tid å bli ferdig med den, kom den som et eget hefte i 2011, som et supplement til hovedplanen. Både Plan for trosopplæring og Plan for samisk trosopplæring skal nå revideres.

Plan for trosopplæring består av disse delene:

- Innledningsvis presenteres formål og oppbygning.
- Del 1 heter "Livslang læring" og forankrer trosopplæringen i menigheten som lærende fellesskap.
- I del 2 utdypes tittelen Gud gir – vi deler.
- Del 3 handler om hva som er sentrum i trosopplæringens innhold og ulike aspekter ved innholdet.
- I del 4 behandles hvordan trosopplæringen er tenkt bygd opp i menighetene.
- Del 5 handler om konfirmasjonstiden.
- I del 6 berøres utvalgte sentrale dimensjoner ved trosopplæringen, som samvirke med hjemmet, barn og unges medvirkning, gudstjeneste og musikk og kultur.
- Del 7 handler om planarbeidet lokalt.
- Del 8 tar opp ansvarsforhold, og der er et eget delkapittel om samisk trosopplæring.
- Siste del, del 10, inneholder ressurser og verktøy for det lokale arbeidet.
- I et eget hefte er Plan for samisk trosopplæring, en supplerende plan som skal brukes i menigheter som har samiske barn og unge. Den er på norsk, nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk, samt "Plan for trosopplæring – Gud gir vi deler" på nordsamisk.

3. Evaluering av trosopplæringsreformen/Plan for trosopplæring

Trosopplæringsutvalget

Trosopplæringsutvalgets sammensetning var basert på kompetanse og erfaring. Det var folk innen kirkelig ledelse, kirkelig undervisning, organisasjons- og kommunikasjonsfag, brukerperspektiv på trosopplæring, barne- og ungdomsorganisasjoner og forskning og utdanning på områdene oppvekst og barn og unges utvikling. De hentet inn innspill fra ulike instanser for å få flere syn på saken. Sekretær for utvalget var direktøren i IKO. Lederen for Kirkerådets seksjon for barn, unge og trosopplæring var med som observatør.

Utlvagetts mandat var å

- ta utgangspunkt i mål, visjoner og innhold i NOU 2000:26 Dåpsopplæring i den norske kirke og Plan for trosopplæring (2009)
- vurdere situasjonen for trosopplæringen i dag
- gi anbefalinger for veien videre

Fullstendig mandat for utvalgets utredning og hvem som var med i utvalget finnes i selve rapporten, "Helhet, integrering og sammenheng i kirkelig undervisning og læring". Denne er det lenket til i Høringsnotat - rapport fra trosopplæringsutvalget.

Innspill fra SKRs sekretariat til trosopplæringsutvalget under forarbeidet til rapporten

I både NOU 2000:26 og Plan for trosopplæring (Gud gir – vi deler) er samiske forhold og kunnskapsinnhold inkludert. Det er likevel et stykke igjen til likeverdighet og en livskraftig samisk trosopplæring.

Sekretariatet har gitt innspill til utvalget på følgende områder:

- Samisk kunnskapsinnhold for alle barn og unge
- Egen samisk trosopplæring for samiske barn og unge
- Viktige innholdselementer i trosopplæringen fra samisk virkelighet i samtiden, fra tradisjonen og historisk
- Samisk virkelighetsoppfatning og urfolkspedagogikk
- Forskjeller i tilgang til undervisning og aktiviteter i by og bygd
- Ulike behov i ulike menigheter (mange, få eller kanskje ingen samiske barn og unge)

4. Momenter i rapporten som berører samisk kirkeliv

Høringsspørsmålene er basert på anbefalingene i den endelige rapporten til trosopplæringsutvalget. Mange av høringsspørsmålene handler om trosopplæring på områder som det i følge Samisk kirkeråds sekretariat er mindre viktig at rådet setter seg inn i og tar stilling til. De momentene i rapporten som sekretariat mener at rådet må kjenne til for å kunne svare på de delene av høringen som berører samisk kirkeliv sterkest er følgende:

2.4 Fra mandatet (s. 11 i rapporten)

Samiske perspektiv, samisk trosopplæring og trosopplæring i døvekirken er ikke nevnt eksplisitt i utvalgets mandat, men utvalget har valgt å omtale disse perspektivene og forholdene i den grad de berører overordnede forhold knyttet til Den norske kirkes pedagogiske oppdrag.

Både i rapporten og i anbefalingene som er på høring er flere ganger personer med samisk tilhørighet og mennesker med hørselshemming tatt med i samme avsnitt. En av grunnene for dette valget kan være at både samer og døve har språkrettigheter. Det at samer og døve bor overalt i landet er også noe som kan ligge til grunn for denne sammenstillingen. Den norske kirke har en egen Plan for samisk trosopplæring og Plan for trosopplæring for hørselshemmede/ døve barn og unge. Videre er Døvekirken en kategorialmenighet, og den eneste andre kategorialmenigheten som finnes i Den norske kirke er Saemien Åålmege. Døvekirken har egne menigheter flere steder i landet, og det har vært drøftet som en mulighet å ha samiske kategorialmenigheter flere steder enn i sørsamisk språkområde.

4.6 Forholdet mellom nasjonal styring og lokal (s. 44-45)

- *Den sentrale styringen av undervisningsfeltet bør bli mer overordnet, mens det bør gis større handlingsrom på lokalt nivå innenfor det rammeverket som gis.*
- *Ressursbanken og mulighetene for og tilgang til informasjons- og erfaringsdeling, ressurser og materiell bør videreføres og styrkes.*
- *Arbeidet med digitale, pedagogiske ressurser bør styrkes både på lokalt og sentralt nivå og må ses i sammenheng med Den norske kirkes digitale satsing.*

Med en god overordnet del, er det ikke nødvendig med detaljerte rammeplaner. Alle menigheter har nå opparbeidet seg erfaring med trosopplæring og det er stor forskjell fra sted til sted hva slags kristendomstradisjoner som står sterkt blant menighetens medlemmer. Det er viktig at trosopplæringsplanen anerkjenner og verdsetter at menigheter med sterke tradisjoner kan videreføre disse. Hvis de lokalt ansatte oppmuntres til å vinkle undervisningsaktivitetene mot noe som er gjenkjennelig kulturelt, er det større mulighet for at de voksne vil sende sine barn og unge til å delta. Om mange ulike menigheter får gi tilbakemelding på planen, kanskje særlig den overordnede delen, kan man oppnå både større engasjement og opplevelse av å tilhøre et fellesskap der det stede gne i menighetene verdsettes også på nasjonalt plannivå. I samisk kontekst foreligger det forpliktelse fra samfunnets side til at samer både skal kunne vedta egne prioriteringer og delta i utforming av nasjonale planer:

«Vedkommende folk skal ha rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessen i den grad den angår deres liv, tro, institusjoner, åndelige velvære og de landområder de lever i (...). I tillegg skal de delta i utforming, gjennomføring og evaluering av nasjonale og regionale utviklingsplaner og programmer som kan få direkte konsekvenser for dem.» (ILO-konvensjon 169 art. 7)

Helt overordnet om hvilket innhold barn og unge skal møte i kirkelige undervisningsaktiviteter er et nyttig redskap for lokalt ansatte. For eksempel vil det bidra til god livsmestring om alle får lære både hvordan tro og kristen praksis kan være styrkende i det som er spesielt utfordrende sitt lokalsamfunnet, og hvordan de kan bli rustet til å inngå i

flerkulturelle sammenhenger. Hvordan dette gjøres i praksis, og hvilke aldre man ser behov for å jobbe med ulike tema, bør hver menighet ha frihet til å sette opp og utvikle i sine lokale planer. En detaljert rammeplan med hva man skal lære i de ulike aldersgruppene vil derimot kunne virke hemmende på undervisningsansattes kreativitet og stabens mulighet til å få eierforhold til arbeidet med egen plan. Jo mer omfattende en rammeplan er, dess større sannsynlighet er det for at den blir fremmedgjørende for lokale menigheter som har egne tradisjoner for vekting og verdsetting i tro, livstolking og trosutøvelse.

Til hjelp for lokalt ansatte bør det legges bedre til rette for at de oppleggene som er utviklet et sted kan tas i bruk andre steder. Det bør lages ordninger for at menighetsansatte kan lede prosjekter med å utvikle opplæringsmateriell og pedagogiske ressurser, samt få mulighet til å delta når det settes i gang slike prosjekter fra nasjonalt hold.

4.7 Mangfold og likeverd (s. 45-46)

Innafor denne delen om mangfold er det universell utforming og tilrettelegging som er i fokus. Målet er at alle barn og unge skal ha mulighet til å delta.

Arbeidet med å finne ut hvem som har vanskelig for å delta på kirkens aktiviteter handler til en stor grad om at de som jobber i kirken bli kjent med minoriteter og mindre privilegerte deler av lokalbefolkningen, for eksempel sett ut fra sosiokulturelle levekår. Det er bra at det arbeides med å oppdage fysiske hindringer, sosiale forhold som ubevisst holder noen utenfor, kulturelle barrierer osv. som gjør det vanskelig for noen å komme på kirkens arenaer. Opplevelsen av at dette ikke er for meg, er det mange som sitter med. I samisk kontekst er det mange som har en dobbel sårbarhet, med å være en minoritet i minoriteten.

Et moment i samisk kontekst er bredden av kristendomsvarianter. Det samiske mangfoldet av kristne tradisjoner og teologiske variasjoner er stort, og er påvirket av samfunnet de står og har stått i kontekst av. Som eksempler kan nevnes konservative lutherske kristendomsforståelser, kristne praksiser fra ortodoks og katolsk kristendom, ulike frikirkelige tradisjoner samt liberale kristendomsforståelser og praksiser. Å være en folkekirke som er åpen for folket, har mye å vinne på å finne måter å oppnå respekt mellom både ansatte og medlemmer med ulike teologiske ståsteder og verdensanskuelser. I revideringen av plan for trosopplæring vil det være viktig for samisk kirkeliv om man kan inkludere mangfoldet av kristendomsforståelser i grunnlagsdokumentet.

I rammeplan for trosopplæring kan man ta inn noe om hvordan man pedagogisk kan jobbe med felles forståelse og respekt, når noen tradisjoner eller syn står i motsetning til andre. Det er et eksempel når deler av den samiske åndeligheten kategoriseres som overtro eller overnaturlig i stedet for en annen forståelse naturen. Et annet eksempel er ulike bibelsyn, noe som sjelden er tematisert direkte, men er bakgrunn for noen konfliktsaker. I Strategiplan for samisk kirkeliv (2019-2027) er delen om dialog og forsoning vinklet mot internkirkelig dialogarbeid, styrking av samiske kirkelige arenaer og forsoningsarbeid både nasjonalt, på bispedømmenivå og i menigheter/lokalsamfunn.

4.12 Urfolks- og minoritetsperspektiv (55-57).

Innledningsvis påpekes det at også samiske barn og unge skal få reell mulighet til å delta i opplæringen.

Dette er noe vi ennå ikke har på plass. Per i dag er det mange steder i samiske områder der det er minimalt med kirkelige aktiviteter for barn og unge. Flere steder har ingen egen undervisningsansatt, eller det er en veldig liten prosent. Da er det rett og slett ikke noen aktiviteter å delta på, kanskje bortsett fra fireårsbok og konfirmasjon. Med lav rapporteringsgrad i de to nordligste bispedømmene om trosopplæringstiltak er det også vanskelig å følge med på utviklingen over tid. En annen side ved muligheten til å delta er det å kjenne seg igjen kulturelt, og det å ha noen å dra sammen med. Aktiviteter der det er lagt

opp til at familien kan dra sammen, eller hvert fall flere søsken sammen, er en mer gjenkjennelig omgangsform i samisk kontekst, enn å samle mange barn som er like gamle. Dette er noe som vil kunne ivaretas om ansatte får kurs i samisk kulturforståelse og hva det innebærer i praktisk kirkelig sammenheng.

Det løftes fram at samiske språk og norsk språk er likeverdige og at de er likestilte i forvaltningsområdene for samiske språk.

Den norske kirke har valgt å følge reglene for offentlige institusjoner når det gjelder samisk språk. Det innebærer at vi skal følge opp samelovens språkregler i menigheter og bispedømmer i kommuner og fylkeskommuner innafor samisk språkforvaltningsområde. Fortsatt er det langt igjen før vi klarer å overholde dette. Samtidig prøver vi å styrke samisk språk også utover dette begrensede områdene. Slik det er i dag har vi svært få personer som er ansatt for å jobbe med samisk språk, og det er lite med ressurser regionalt og lokalt satt av til språkarbeid. For å oppnå språklig likestilling er vi avhengig av å knytte til oss språkressurser på fast basis, som også er vedtatt i handlingsplan for samisk kirkeliv 2021-2023 (KR 53/21).

Plan for samisk trosopplæring nevnes og at den finnes på både nord-, lule- og sørsamisk. Det skrives eksplisitt at:

I motsetning til forrige gang, da den samiske trosopplæringsplanen ble utarbeidet i etterkant av trosopplæringsplanen og som et supplement til denne, bør planen nå utarbeides parallelt og planene bør utarbeides i samspill.

Hvis det som gjelder spesielt for samiske barn og unge tas med i hovedplanen og er med hele veien, og ikke kun i et eget kapittel, blir det langt flere undervisningsansatte som blir oppmerksom på behovet for samisk trosopplæring. Det er viktig at ulike varianter av menigheter beskrives, slik at undervisningsansatte kan gjenkjenne eller oppdage sitt ansvar for å tilby samisk trosopplæring.

Samiske barn og unge finnes ikke bare i mange, men i de fleste menigheter i Den norske kirke. Ofte ikke i alle aldersgrupper, men i alle fall i noen. Svært få menigheter har samisk som hovedspråk. Det er derimot flere menigheter som ut fra tradisjonell samisk bosetting burde være tospråklige i noen grad. Videre er det menigheter som har mange samer, uten at det offisielt er et samisk område, slik som endel av de store byene. Disse ulike menighetene har behov for ulike pedagogiske hjelpemidler for å kunne gi et godt samisk trosopplæringstilbud. Mange steder vil det kunne være en løsning å lage fellessamlinger prostivis. Det er for eksempel en samisk aktivitetesdag nær 6. februar i Tromsø domprosti for 5.-8.klassinger. Saemien Åålmege har en årlig samling for besteforeldre og barnebarn.

Å både ha noe som er gjenkjennelig når man er sammen med andre og noen egne samlinger for samer kan begrunnes ut fra allerede vedtatte dokumenter i samfunnet. Dette å møte andre i sin egen gruppe kan begrunnes med SP, (Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter) art. 27. Der fremholdes minoriteters rett til å ha egne samlinger for tro og kultur:

“I de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk.”

Samisk innhold inn i grunnlagstenkningen

Det samiske perspektivet i grunnlagstenkningen kan ha flere perspektiv, og trosopplæringsutvalget vil særskilt løfte fram det samiske tradisjonelle synet på natur og mennesker. Dette kan spesielt ses opp mot arbeidet med FNs bærekraftsmål og

sak KR 15/21 Mer himmel på en truet jord. Videre vil utvalget peke på erfaringene til det samiske folk med å tilhøre en minoritet som har vært utsatt for diskriminering og til tider åpenbar rasisme. Det pågående arbeidet i Sannhets- og forsoningskommisjonen der det understrekes at sannheten om undertrykking, usynliggjøring og urett må komme fram for at grunnlaget for forsoning kan være til stede.

ILO-konvensjon 169 artikkel 31 sier noe om behovet for at andre folk lærer om urfolket:

“Det skal settes i verk informasjonstiltak i alle sektorer av samfunnet, og særlig blant de grupper som er i mest direkte kontakt med vedkommende folk, for å fjerne fordommer som måtte eksistere mot disse folk. For å oppnå dette, skal det settes inn ressurser for å sikre at lærebøker i historie og læremidler forøvrig gir et rettferdig, korrekt og informativt bilde av disse folks samfunn og kultur.”

Det er behov for å sette av administrative ressurser til å jobbe med hvordan samisk kunnskapssyn, naturforståelse, erfaringer med rasisme og veier til forsoning kan tas inn i den nye plan for trosopplæring.

Samisk innhold for alle

Alle barn og unge må få lære om samiske språk, kirkekultur, kirkehistorie og kristne hverdagspraksiser. I Trosopplæringsplanen uttrykkes det slik: «Kunnskap om det samiske folks åndelighet, kirkeliv og tradisjon er en viktig del av tradisjonsgodset som alle bør få del i.» Utvalgets vurdering er at dette perspektivet er minst like viktig ved en revisjon og utarbeiding av rammeplaner for kirkelig undervisning og læring.

For å virkeliggjøre dette er det behov for å sette av ekstra administrative ressurser i arbeidet med revidering av plan for trosopplæring/rammeplan for kirkelig undervisning og læring.

5.5. Kompetansekrav og kompetansebehov (s. 68-71)

Det tas opp at det er behov for både pedagogisk og kristendomsfaglig kompetanse for å jobbe med trosopplæring, samt viktigheten av faglig utvikling.

Noe som ikke tas opp er at det er behov for på spesialisert kompetanse alt etter hvor en befinner seg i landet. Om det for eksempel er by eller land, kystdistrikt eller innland, internasjonal urban eller flerkulturell samisk-kvensk-nordnorsk kultur, er det nødvendig å sette seg inn i dette stedets historie og finne ut om stedet har egne kristne tradisjoner. Det kreves uansett kultursensitivitet og blikk for hvordan man kan myndiggjøre barn ut fra stedets og/eller folkets egne tradisjoner.

Økonomiske/administrative konsekvenser

1. Det må settes av økonomiske og administrative ressurser for samisk kunnskapsinnhold i revidering av plan for trosopplæring.
2. Det må også settes av økonomiske ressurser til
 - kompetanseheving for undervisningsansatte i Sápmi.
 - å øke størrelsen av undervisningsstillinger i små menigheter.
 - språkansatte jf. handlingsplan for samisk kirkeliv 2021-2023.